

Castelul Huniade din Timișoara

Muzeul Banatului

Timișoara n'are un trecut de viață intelectuală. Fortăreața mai întâiu, garnizoană austriacă mai târziu, punct de primenire de produse agricole și industriale întotdeauna, orașul nostru n'a fost considerat până la Unire sub raportul unor posibilități de culturalizare proprie și cu atât mai puțin ca centru de răspândire culturală în provincia a cărei metropolă este. Dacă totuș s'a făcut ceva în trecut — foarte puțin în tot cazul — a fost pe terenul teologic. Aci, Timișoara catolică se poate mândri cu un Pelbartus de Timișoara, la începutul secolului al XVI-lea. Dela această dată în spre noi, fortăreața trece din mână în mână, iar după ocupația turcească singura grijă a guvernatorilor Banatului a fost să procure în Timișoara posibilitățile unui traiu comod pentru dâșii și să ajute cu orice preț desvoltarea industriei și a comerțului. De când Timișoara trece apoi sub Unguri, orice activitate culturală este lăsată inițiativei unor asociații cu caracter cultural, fără ca Statul să se fi gândit vr'o dată a da acestui oraș un rol de oarecare importanță în viața culturală a ex-Monarhiei. Nici o școală superioară, afară de vechiul Institut teologic al Catolicilor, nici o instituție pentru cultura poporului și deci pentru ridicarea culturală a elementului autohton, lăsat uitării.

Natural că în aceste împrejurări nici vorbă nu putea fi de crearea unei societăți cu tradiții intelectuale și cu atât mai puțin de o acțiune pornită

din Timișoara cu menirea de a duce lumină păturii de jos din localitate și satelor.

S'a înfiripat aci totuș, în chip spontan și izolat, o asociație de profesori, care avea menirea să devie, mai târziu poate, o mică Universitate populară și care cât a lucrat a dat dovadă de multă seriozitate și dor de muncă. A fost „Societatea Muzeului” înființată în 1872 și care mai târziu s'a împărțit în „Societatea sud-ungară de istorie și arheologie”, și „Societatea Naturaliștilor”. Atât una cât și cealaltă a editat un buletin, azi de mare preț; buletin în care membrii Societății publicau studiile făcute în domeniul istoriei Banatului, făceau dările de seamă asupra cercetărilor, descoperirilor arheologice, excursiilor, etc. Multe din aceste studii au o valoare foarte relativă, parte pentru lipsa de competență a respectivilor autori, parte pentru spiritul șovinist în care au fost scrise. O bună parte însă din aceste comunicări publicate de câțiva profesori de seamă, vor trebui să fie consultate de oricine ar dori să studieze trecutul Banatului.

Cel mai mare merit al acestor societăți a fost înființarea Muzeului din Timișoara. Prefecți cu pricepere și cultură europeană, profesori cari au adunat o viață întreagă obiecte muzeologice, și-au donat colecțiile acestor societăți, încât județul apreciind rezultatul asigurător la care au ajuns, zidește pe seama colecțiilor edificiul Muzeului existent și azi.

Aceste societăți particulare au existat până aproape de sfârșitul războiului. Cu izbucnirea revo-

luției, cu ocuparea orașului de către Sârbi, Societățile se destramă, iar colecțiile rămân fără stăpân încât la un moment dat Sârbii considerându-se dâșii stăpâni, cară zile în șir obiecte din Muzeu, dându-le o destinație până azi necunoscută. Abia la 1922 prin intervenția și prin manevrarea genială a marelui Român, regretatul Emanuil Ungurianu, Societatea de istorie și arheologie se reînființează — în formă românească de data aceasta — și constatând neputința de a mai putea îngriji de colecții și de a plăti personalul, cedează în 1922 toate colecțiile către orașul Timișoara.

Din 1922 și până astăzi s'a făcut relativ mult. Situația în care se găsea Muzeul în momentul luării în primire, a fost jalnică. Deplasările de obiecte făcute în decursul războiului, dezordinea cauzată de jăcmăneala sârbească, nevoia unei reorganizări mai moderne, întocmirea inventarelor, etc. au reclamat mult timp, încât abea de curând putem zice că Muzeul nostru a luat un aspect de instituție ordonată.

Însă nici cea mai savantă organizare nu va putea plasa obiectele ce le avem, astfel, ca această instituție să corespundă menirii civilizatoare pe care o are un Muzeu în genere și în special cel din Timișoara, unde — cum s'a spus — nu avem instituții de cultură a publicului mare decât foarte puține. Și aceasta, pentru că actualul edificiu al Muzeului este cu mult prea neîncăpător, pentru materialul existent. Cu toată ordinea ce domnește azi în Muzeu, acesta face totuși impresia mai mult a

unei magazii, căci obiectele sunt îngrămădite, tablourile sunt înșirate unul peste altul până în tavan, iar restul materialului ce n'a mai putut fi expus stă închis în lăzi.

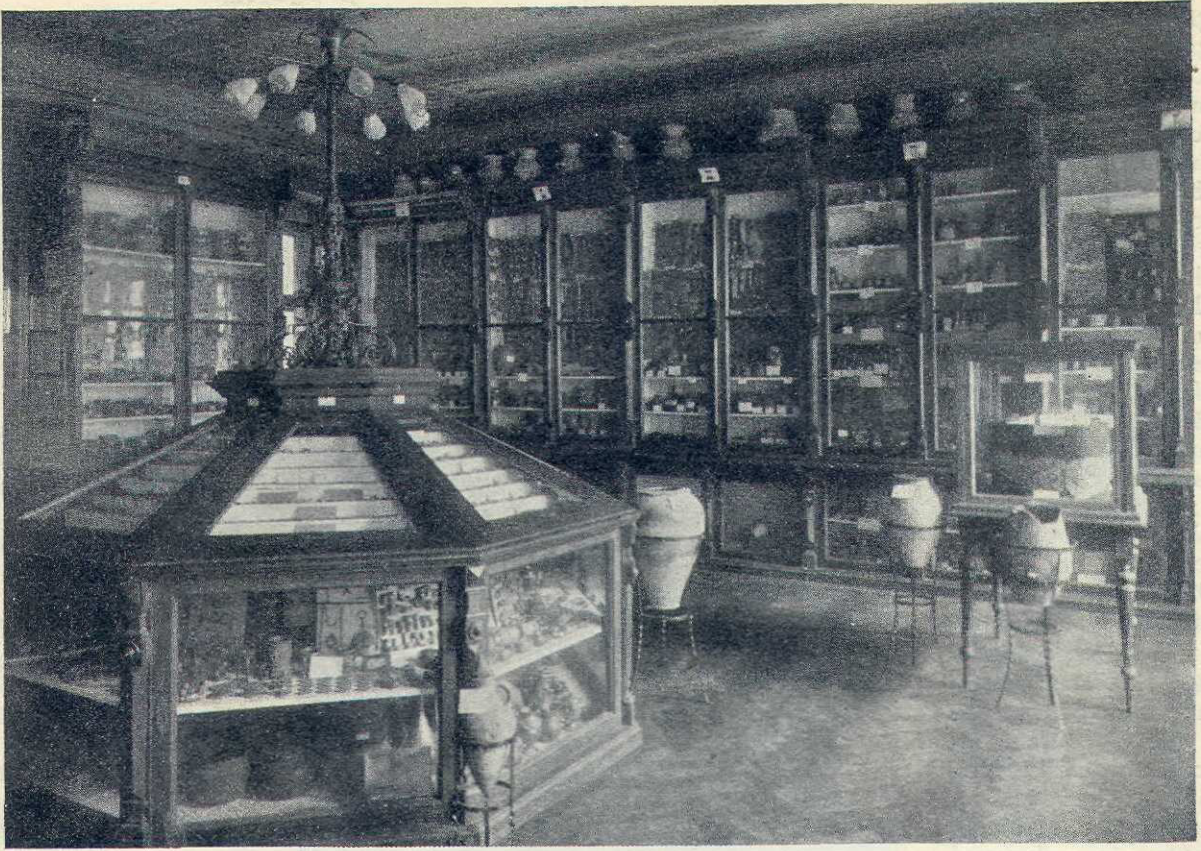

Muzeul Banatului

De ani de zile se cere scoaterea Muzeului din acest loc impropriu și plasarea lui într'un edificiu potrivit. Orașul la timpul său a rătat toată bunăvoința sprijinind planul direcției Muzeului de a cere Ministerului de războiu cedarea Castelului Huniade — azi Cazarma Reg. 7 pioneri — în schimbul unei cazarme, proprietate a orașului. Fiind mutarea Muzeului, și în acelaș timp și a Bibliotecii, într'un local potrivit, nu numai o chestiune a Orașului, ci și o problemă culturală pentru întreg Banatul, s'a făcut apel la autoritățile mai înalte, punându-se problema înființării unui *Palat cultural* în Castelul Huniade. Că înființarea acestui Palat nu mai poate întârzia azi, n'o mai contestă nimeni. Când Germanii au în Timișoara trei organizații puternice de cultură — înființate după războiu — când Palatul cultural al Ungurilor este aproape terminat, un *Ateneu românesc* nu va putea lipsi dacă nu voim să se imprime pe conștiința noastră stigmatul unei nepăsări vinovate.

Colecțiile Muzeului. Obiectele diferitelor colecții sunt repartizate în modul următor:

Secția Antichități	cca. 35.000 buc.
Secția Numismatică	„ 25.000 „
Arte frumoase : pictură	„ 582 „
„ „ sculptură	„ 95 „
Secția Etnografică	„ 1.600 „

Secția arheologică

Grup de ceramică preistorică

Secția etnografică

Galeria de tablouri

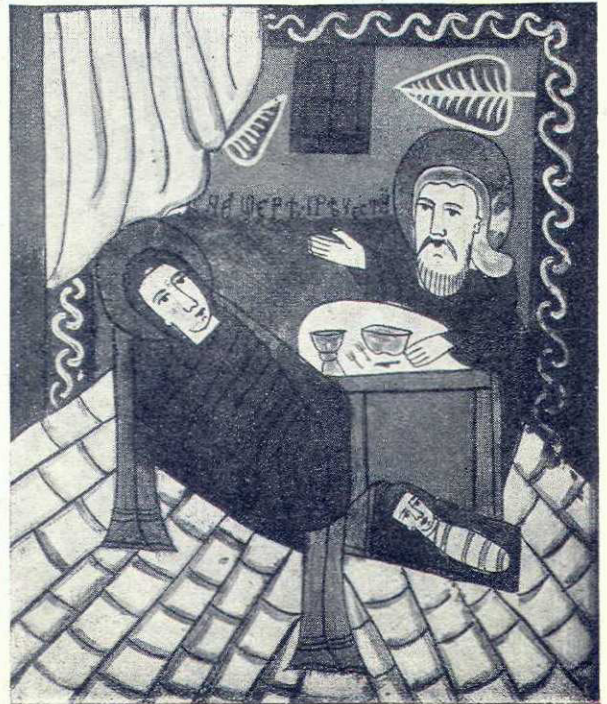
Stelă funerară romană

Stelă funerară romană

Fr. Grisellini : Bănățeni din sec. XVIII

Nașterea Precistei (Pictură pe sticlă)

Secția Artă industrială	cca. 1.500 buc.
.. Militară	.. 500 ..
.. Bisericească (nou înființată)	.. 120 ..
.. Naturale (Mineralogie, Zoologie, Paleontologie)	.. 5.000 ..
Biblioteca	2.000 vol.
Arhiva	4.000 ..

Întregul material este îngrămădit în 8 săli și în curtea Muzeului.

poate spune că îndeosebi epoca neolitică este foarte bine reprezentată în Muzeul nostru.

Epoca romană este relativ slab reprezentată. Lapidarul — vr'o 20 de bucăți — se compune din stele funerare, altare și inscripții adunate în mod accidental. Săpături sistematice nu s'au prea făcut în trecut la stațiunile romane; poate și de teama ca materialul roman ce se bănuia, să nu vestească prea mult „epoca migrațiunilor“!

Cu toate acestea materialul roman este atât de abundent în Banat, încât și cel ieșit la iveală întâmplător, este considerabil și important. Astfel amintesc seria de idoli, în mare parte din părțile Banatului de miazăzi, o importantă serie de fibule, ceramică frumoasă și o parte mai mică de obiecte aduse dela Sarmisegetuza, între care trei basorelieuri cu reprezentările sacrificiului mitriac.

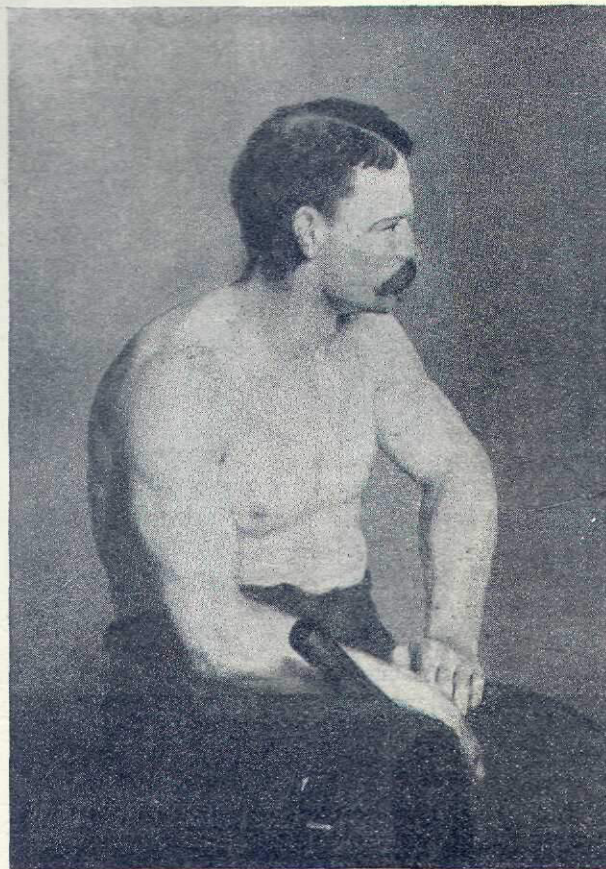
Natural că între lucrările viitoare ale Muzeului exploatarea stațiunilor romane va avea întâietate: se vor continua săpăturile începute la Tibiscum,

Agostino Caracci: Ercule torcând

1. *Secția arheologică* este cea mai bogată, deoarece în trecut s'a pus cea mai mare greutate pe adunarea unui anumit material pentru susținerea unei teze anumite. Se scormonia pământul în căutarea unor rămășițe care să dovedească o cultură vastă a popoarelor migrației în general; în special a Hunilor și Maghiarilor. Și este curios a ști că obiecte ce nu aparțineau clar epocii neolitice sau începutului bronzului, sunt trecute sub titlul generic de „migrațiune“. Așa ca să aduc un exemplu: un foarte frumos lanț de bronz cu aplică de cap de bou — găsit în Banatul de Sud — era considerat hunic atunci când, dacă nu sigur, aparținea totuși foarte probabil culturii dacice. Și firește, că exemplele s'ar putea înmulți.

Cântând vechii arheologi după o cultură foarte efemeră au scos în schimb multe resturi de civilizație din epoca neolitică și aeneolitică (localități: Cibca, Borța, Vătâni, Periamos, etc.) încât se

Ioan Zaicu: Fierar odihnind

la Berzovia, Pojejena și alte puncte de netăgăduită importanță pentru epoca romană.

2. *Pinacoteca*. Partea mai mare a tablourilor este opera artiștilor bănățeni. În trecut Români n'au fost reprezentați aci decât doar cu câteva

piese de-ale lui *N. Popescu*. Natural că după războiu primul gând al Direcției Muzeului a fost umplerea acestui gol. Astfel în timpul din urmă pinacoteca s'a îmbogățit cu o apreciabilă serie de desene și picturi de *Ioan Zaicu, N. Velceleanu, N. Turcu, Nedelcu ș. a.* — aparținând aceștia trecutului, și cu opere moderne de *I. Isac, C. Liuba, G. Groza, C. Rugescu, C. Minișan (Bănățeni), N. Grigorescu, Schweitzer-Cumpăna, G. Mircescu, I. Nițescu ș. a.*

Dintre școalele străine clasice, mai bine este reprezentată cea italiană. Amintesc aci opere de *Ag. Caracci, Pompeo Battoni, Donato, Schiavone, Pietro Rotari, Marcello Venusti, Luca Giordano, etc.*

Școalele nordice sunt mai puțin reprezentate; astfel școala lui *L. Kranach* și cea olandeză prin câteva bucăți.

Dintre localnicii neromâni amintesc pe *Humborg, Brocky, Bersuder, Kupeczky, Komlosi, Viskelety, Ferenczy, etc.*

Pinacoteca a suferit mai mult de pe urma Sărbilor cari au dus o seamă de tablouri bune, ca *Tizian, Padovanino, Guido Reni, Teniers* ș. a.

3. *Secția etnografică.* Se compune numai din produse bănățene, îndeosebi din țesături și broderii românești — și din o interesantă serie de ceramică.

Ca una ce conține cel mai reprezentativ produs al elementului românesc, colecția aceasta în viitor va fi dezvoltată cu deosebită atenție, dezvoltare împiedicată azi de lipsa de spațiu.

4. *Secția artă industrială* conține în mare parte porțelane și ceramică veche, locală și străină, o considerabilă colecție de ceasornice din diferite timpuri și fabrici, obiecte în fier și aramă bătută, mulaje, etc.

5. *Secția Militară,* conține în mare parte puști, pistoale și iatagane orientale, din epoca ocupației

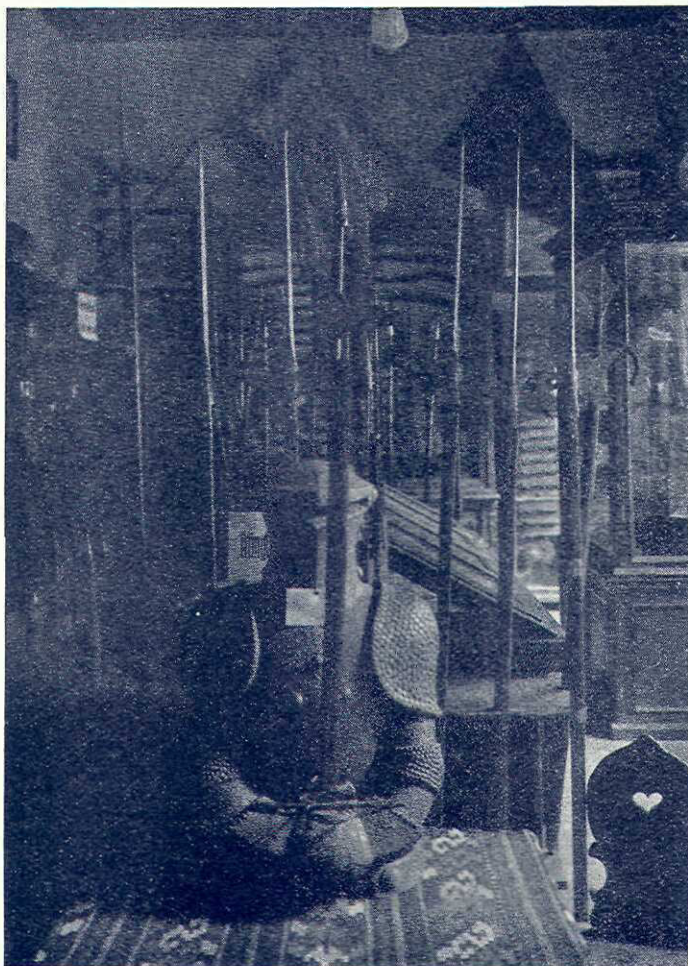
turcești, steaguri istorice și alte obiecte ce se leagă de numele unor generali localnici din trecut, apoi o serie de fotografii din războiul mondial ș. a.

6. *Secția bisericească* a fost înființată anul trecut, astfel că este cea mai mică. Partea cea mai mare a obiectelor aparține bisericii românești bănățene din trecut. Secției acesteia i se va da în

viitor cea mai mare importanță căci după cea etnografică este aceasta ce caracterizează mai bine străduințele noastre suflătești de ieri, prezentând în pictura bisericească un grad înaintat de cultură bizantină până la începutul sec. XIX și occidentală după aceea.

7. *Biblioteca* este formată în mare parte din lucrări arheologice și de istoria artelor scrise în limba germană și maghiară. Umplerea golului simțitor în bibliografia românească se face cu greu din cauza bugetului aproape derizoriu de care dispune Muzeul.

8. *Arhiva* este prea puțin interesantă pentru trecutul românesc. În anii din urmă s'au făcut și pe acest teren achiziționări considerabile.

Secția armelor

Castelul Huniade a fost în trecut acropola garnizoanei Timișoara și implicat a Banatului. Când între zidurile gigantice ale acestei vechi fortărețe — devenită *Palat cultural* — se vor instala instituțiile de cultură ale Timișoarei, Muzeul, Biblioteca și Asociațiile culturale, când și de aci va porni slova și cuvântul românesc să cucerească periferia încă străină, abea atunci ne vom putea opri pe o clipă. Ca să câștigăm puteri noi spre a ajunge la o țintă mai îndepărtată și mai grea: la *Universitatea Banatului.*

IOACHIM MILOIA

Directorul Muzeului Banatului